

**SPOR KULÜPLERİ ÖRTÜLÜ SİYASET ODAKLARI DEĞİL MİDİR:
YALNIZCA MİLYON DOLARLIK BACAKLARIN SEYRİ DEĞİL, YAYGIN VE
ÖMÜR BOYU SÜRECEK BİR SPOR ALIŞKANLIĞI...**

*Prof. Dr. Tolga Yarman
Galatasaray Üniversitesi
Haziran 2002*

Bu yazıda, değinildiğine hemen hiç rastlamadığım bir konuyu, okurla paylaşmayı diliyorum.

Elli Yıl Önce, Galatasaray Lisesi İlkokulu'nda...

Neredeyse, 1951'de Galatasaray Lisesi'nin, Ortaköy'deki İlkokulu'na yatılı olarak başlamamla beraber... Hele o günün, adları ülkemizin de sınırlarını aşmaya koyulmuş futbolcuları; okulumuzun bahçesine, idman yapmaya geldiklerinde, izlemeye başladıktan sonra... Onlarla ve onların taşıdıkları... Güzel okulumun Boğaz sularına bakan *ahnında* olduğu kadar, benim göğsümde ve biryantinle taranmış saçlarımın üstüne, hafif yana, hafif de arkaya yatırarak giydiğim kepimin önünde, yer alan... Bizlerin, kırmızı "G" ve sarı "S" ile simgelediğimiz, *sarı kırmızı* formayla, özdeşlik kurmam, *bir* oluverdiydi.

Pazarları; o zamanlar, şimdiki şişman televizyonlar kadar *kocaman*, radyodan, Galatasaray'ın maçlarını, soluğum kesilerek dinler; Kaleci Turgay Şeren'in kurtardığı gollere, sanki onunla beraber, heyecanla uzanır; kalemize giren gollere, sanki onunla beraber hüznülenirdim. Metin Oktay'ın, karşı kaleye attığı gollere, onunla yanyanaymışım gibi, ışıltılar içinde sevinir, kaçırdığı gollere ise, onunla berabermişimcesine, burulurdum. Takımı, belki ezberden sayamazdım ama, oyuncular sanki *bizim ailenin* çocuklarıydı. Sevgili Turgay Şeren de işte, neticede biz İlkokul 1'de idiyken, bizden bir *yıldız* kadar uzakta olmakla beraber, "*Lise son sınıf*"ta, yani 12. Sınıf'taydı, zaten...

Mahalle arkadaşım, geçende toprağa verdiğimiz, Tersane Emekçisi Biricik Mehmet Ali Ernas, *Fenerbahçeli*'ydi. Mahalle'de, *çocuklar* olarak kurduğumuz, bir takımımız vardı. Ben kaleciydim, Mehmet Ali santrafor; bayağı iyi top oynardı. Onunla içtiğimiz su, ayrı gitmezdi. Ama o *Fenerbahçeli*'ydi, ben Galatasaraylı'ydım. Galatasaray yenildiği zaman benim ağzımı bıçak açmazdı; *Fenerbahçe* yenildiği zaman, onun ağzını... Galatasaray, *Fenerbahçe* karşı karşıya oynayıp da Galatasaray kaybetmişse, o beni kızdırdı; *Fenerbahçe* kaybetmişse, ben onu kızdırdım. Arada *futbol* oldu mu, ikimizin de, zıtlasmaya sıkışan sevinçleriyle üzüntüleri, hani sanki, bayağı *şiddetli* geçiyordu. Yenilen takımın taraftarı, o veya ben, takımımızın geçmişteki başarılarından medet ummaya sarılır... O güne kadar kim kime daha çok galip gelmiş, yahut kim kime daha çok gol atmış, buralardan, *ama doğru ama yanlış*, alıp, hafıza cephaneliklerimizde hazır bulundurduğumuz, acaip ansiklopedik bilgileri şakırdatarak, ya da bir sonraki maçta takımımızın ötekinin hakkından, ne biçim geleceğini, en *çizgi roman* motiflerle süsleye süsleye savlayıp, efelenerek böbürlenir, kendi kendimizi, öylece teselli ederdik.

İlkokuldaki ön yıllarda, *Pazar* günü benim için zaten bir *cehennem azabı* sayılırdı. Pazartesi günü çünkü, bir hafta boyunca gecelerimin geçeceği, uzaktaki yatılı okuluma gideceğim gündü. Bir tarafta işte, soba ve çamaşırlar, öbür tarafta, küçücük ellerimle sürüklüye sürükleye taşıdığım, nedir ki, kapağını henüz kaldırmadığım, böyle olunca da, karamsarlığı iğneli dönemeçlerde arttıran, neredeyse *boyumdan büyük bir çanta dolusu*, defterlerim, kitaplarım... Nutkum tutulur, boğazımbBiteviye düğümlenir gibi olurdu. Bir de Galatasaray yenilmişse, *banko Pazar* azabına, bir de *yenilgi işkencesi* eklenirdi.

Bu duyguyu içimden atmam için, birkaç yıla ihtiyacım oldu. Öyle sanıyorum ki, ilkokulu bitirmeden, çocuksu ve illetli bir "*takım taraftarlığından*", çıktım.

Evet, hele *amatör bir takım sevgisi ve bilinci*, kuşkusuz hoştu. Ama giderek, tüm özneleri zaman içinde harmanlanıp, *dışarı*, o arada başka takımlara savrulan, *soyut*, salt bir *renk fetişizmi*, her halde pek hoş olmasa gerekti.

İlkokuldan sonra, Beyoğlu'ndaki lisemize gittiğimizde de... Yanda Beyoğlu Hamamı ile, değişik değişik evlerdeki cilveli kızlara bakan, okulumuzun "*top sahasında*", buraya zaman zaman idmana gelen "*Şampiyon Galatasaray*"ı izlemekten, büyük keyif aldığımı; takımla, hemen bütün arkadaşlarım gibi, kendimi o zamanlar hâlâ daha, bir miktar özdeşleştiregitmekte olduğumu, saklamayacağım.

Şu da var ki, o aralar, *konular* konuşulmuyor olmakla beraber... Galatasaray Kulübü, bizim, Biricik Ocağımız, Lisemizi'in, bir parçası olarak doğmuş ve gelişmiş olsa da... Keza ne, örneğin *Lefter Küçükanyadis* Fenerbahçe dışında, ne de işte *Turgay Şeren* Galatasaray dışında bir takımın formasını zinhar giymeyecek bulunsa ve profesyonelliklerine rağmen, kendilerine sunulan ne ise, sanki onunla yetinmeye çok çok amade, *özde* gerçek birer amatör olsalar da... Sevgili Galatasaray ya da bir başkası... Artık takımları, çalıştırıcılarından oyuncularına, "*profesyonel kimlikleri*" ile görebiliyor ve ona göre tavır geliştirebiliyordum.

Örtülü Siyaset ve Gayet Profesyonel Ticaret Odakları...

Bugün *durum*, çok daha belirgin. Ama nedense çok ilginçtir, hâlâ daha pek konuşulmuyor.

Bir takımın teknik direktörü, bakıyorsunuz, bir sonraki sezon, bir başka takımı çalıştırmak üzere, yüklü meblâğlarla transfer edilmiş. Bir *as oyuncu*, o takım senin, bu takım benim derken, dolaşıp duruyor... Tabii büyük paralar ediniyor... Ayrıca bunda, benim açımdan yadırganacak bir veçhe yok. Ne var ki, takımları, ondan gol yeyince üzülen taraftarlar, bu sefer, kendi takımlarında yer alan ona, alkış tutuyor... Ya da tersi, bir önceki sezon bağırklarına bastıkları, yere göğe sığdıramadıkları oyuncu, bir bakıyorsunuz bu sefer rakip bir takımın santraforu olmuş; takımlarının bu kez ondan yediği gollere, üzülüp duruyorlar.

Amatörlükten eser yok... Olması gerekiyor da değil... Ama taraftarlar, habire, *içlerinde* kimler oynarsa oynasın, oyuncuların, göğüslerinde, şortlarında kimin reklamı yer alırsa alsın, *soyut formalara* ve *onların renklerine sevdalı* bir vaziyette, kendilerinden geçmeye devam ediyorlar.

Maç, hele güzel bir maç izlemenin, *taraf*tar olmanın, *zor bir hayattan* sıyrılabilirdikçe, ya da bir iki saatlik bir süre için olsun, sıyrılmak amacıyla, stadyumlara kaçıp, buralarda boşalmanın, ya da güzel bir maçı televizyondan, hatta radyodan izlemenin, elbette hoş yanları var.

Spor etkinlikleri bizi birbirimize yaklaştırmanın, *iki kelâm* olsun, yarenlik yapmanın, öndeki bir aracı... Aidiyet geliştirmek de, abartılara savrulmaktan kaçınılabiliyorsa, hoş, tabii... En üst aidiyet milli takımda simgelenen, ulusal aidiyet...

Ben de milli takım turları atlayınca, hemen herbirimiz gibi ne çok sevindim; Dünya Üçüncülüğü'ne bile şimdi için basılarak rıza gösterebiliyorum.

Nedir ki... Katiyen eleştirmek için söylüyor değilim... Ayrıca kimseyi kasdererek söylüyor da değilim... Ama milyonları miknatislayan söz konusu süreçlerin arkasında, yalnız Türkiye'de değil, dünyanın hemen her yerinde, son toplamda "*örtülü siyaset ve gayet profesyonel ticaret odaklarının*" bulunduğunu görmemiz, yerinde olacaktır.

Şimdilerde hemen bütün stadyumaların altları, yanları, boy boy alış veriş merkezleri haline gelmiş durumda. Eskilerdeki, seyyar köftecilerin, lâhmacuncuların, minik turşucuların, ne denli albenili olursa olsun, yine de en kocamanı yarım metrekairelik tezgâha sığışmış, minik işportacıların, yerini şimdi, üst düzeyde örgütlü ticaret ve menfaat odakları almış bulunuyor. Alsın, bunda bir olumsuzluk yok. Nedir ki, *taraf*tar da, biraz gözünü açsın ve görsün bunu.

Böylesi bir çerçevede, bilhassa gençliğin, *hipnoza* gelmiş olarak, milyon dolarlık servetlere konmasına yaradığı üç beş sporcunun marifetlerini izlemekten ibaret bir "*spor histerisine*", mâhkum olmaktan çıkartılması gereği, sağlıklı bir bakış biçiminin yapılması açısından öne çıkıyor.

Önemli olan, *kulüp kodamanlarının* figüranı gibi, hababam, kör kör parmağım gözüne, kocaman kocaman alış veriş merkezlerinin odağı özelliğine gitgide daha çok getirilen stadyumlara tıklınca, küçük küçük satışlara dönük roller saklı olup, *muti holiganlar* olarak, avazı çıktığı kadar bağırıp, boşalmak değil; arada *folklorik* bir boyutta, bu da olsun; ayrıca dediğim gibi, işte "*hoş*" ama; esas olan, düzenli ve dengeli bir hayat için, sporu, beden ve ruh sağlığının vazgeçilmez bir aracı sayan, çağdaş yaklaşımların gereklerini varedebilmektir.

“Kır-mı-zı, Be-yaz, En Bü-yük, Tür-ki-ye” Meşrubat Firması'nın Derdi Değil ki!.. Daha Çok Satış Yapmak, Onun Derdi...

Şimdi Dünya Kupası sürerken, bir bakıyoruz, bizde de oldukça iyi satan, okyanus aşırı bir meşrubat firması, reklâmlarında, "*milli takımımızın resmî içeceği*" olduğunu ileri sürerek, satış arttırmayı hedefliyor.

Bu firmanın rakibi, yine bizde de oldukça iyi satan, *ürününün tenekesinin renkleri kırmızı beyaz* olan, okyanus aşırı diğer bir meşrubat firması ise, paralel reklâmlarında "*kır-mı-zı, be-yaz, en bü-yük, Tür-ki-ye*" diye bağırarak, tribün tezarühatını almış olup, satış arttırmayı hedefliyor. Reklâmlarının sonunda ise, Dünya Kupası'nın resmî destekçisi olduğunu açıklamaktan, ayrıca medet umarak...

Bu beni; hele içinde, ürün tanıtma ve pazarlamaya dönük derin bir saygı içinde ifade ediyorum, çift yanlı olarak üzüyor.

Birincisi, burada söz konusu firmalar, bence hadlerini çok aşarak milli simgelerimizi ve milli duygularımızı (*istismar ediyorlar demeyeceğim ama*), kullanıyorlar ve buna bir biçimde muhakkak “*dur*” denmesi gerekiyor.

İkincisi, işte esas, buna tav olabilecek, süreç içinde, öyle ya da böyle, “*taraf*” olarak miktatsızlanmış, kalıplanmış, bir bakıma *korumasız*, milyonlar var ortada...

Bir diğer husus ise işte, Dünya Kupası'nın da (*ayrıca, gayet normal değil mi, ama bilincinde olmamız önem taşıyor*), ticaret odaklarına dönük, gayet iştahla kurgulanmış bir mekanizma olarak gündeme geliyor olması...

Meşrubat firmasının derdi değil ki, “*Türk Milli Takımı'nın resmî içeceği*” olmak, ya da olmamak; daha çok satış yapmak, onun derdi. Kuşkusuz, çok anlaşılır ve saygıdeğer.

Öteki firmanın da hiç derdi değil “*Türkiye'nin en bü-yük*” olması ya da olmaması; onun derdi de daha çok satış yapmak ve memleketlisi rakip firmaya, Türkiye pazarını tümüyle kaptırmamak, bu pazardan olabildiğince büyük bir payı alabilmek...

Dünya Kupası'nın yansıtması özlenecek, uluslararası *amatör ve barışçıl ruh* da kimsenin esas olarak umurunda değil; *o zeminin, satışları arttıracak olması*; işte esas önemlisi...

Bütün bunlar eşyanın tabiatında... Hoş olmayan, bunları göremeden, milyonların, böylesi reklâmların etki alanına girebiliyor olması... Ya da sokulmak üzere, fevkalâde ciddi, *modern muharebe mekanizmalarının* yürürlüğe konması...

Dev firmaların kendi aralarındaki *ticaret savaşları*... Onlarla yığınlar arasında neredeyse kimse fark etmeden tasarlanıp, sahnelenen, müthiş *psikolojik harpler*...

Güçler eğer bir bütünse; “*Savunma*”, “*savunma sanayii*” derken, fiili silâh üretimi alanındaki mesai ve nihai ürünlerin; sözünü ettiğim *ticaret savaşları ve psikolojik harplerin* yanında, herhalde, *buzdağının* su üstünde görünen kısmından ibaret kaldığını, görmemiz, gayet yerinde olacaktır.

Spor Esas Olarak Şampiyon Olup, Onu Unutmak İçin Olmamalı... Bütün Bir Yaşamı Daha Dengeli, Daha Güçlü Geçirmek Üzere Yapılmalı.

Cocuklarımız, bırakın koca bir yaşam boyunca sürüklenecek olmayı bir tarafa, keşke olabilse, daha ilkokulu bitirmeden “*fanatik*” olmaktan, çıkabilmeli; ortadaki gayet profesyonel odakların ne olduğunu idrak etmede, yeterli desteği ve eğitimi alabilmelidirler.

Son bir söz de, *şampiyonlar* için söylemek istiyorum. Onlardan birçoğu, sahalardan, minderlerden, havuzlardan ayrıldıktan kısa bir süre sonra, bir bakıyorsunuz, göbeklenmeye koyulmuşlar; boyunlar şişip, omuzların üzerine göçmeye başlamış; sporu sanki hiç yapmamışcasına unutmaya başlamışlar. Gerçekten çok yazık; çünkü, spor esas olarak şampiyon olup, onu unutmak için olmamalı; bütün bir yaşamı daha dengeli, daha güçlü geçirmek üzere yapılmalı. Bazılarımız, bedensel üstünlükleri dolayısıyla, sporu paraya, pek tabii çevirebileceklerdir; ama onu eğer bir yaşam biçimine dönüştürmede, bir acz sergiliyorlarsa; bunda da kökte, ciddi bir *eğitim ve kültür arızası* var demektir.

Spor, gitgide daha yaygın kitlelerin, kendimizi *geliştirmenin ötesinde, dinlendirmenin, onarmanın, yenilemenin, bir aracı* olmada yol kattetikçe, herhalde tırbünlerdeki kalabalıklar ve tezahüratlar ufak ufak azalacaktır; milyon dolarlık bacakların fiatları da düşecektir...

Olsun!.. Dünya'yı ne kadar berrak görürsek, yaşamı o kadar mutlu kılabiliriz...